

“An Inquiry concerning Human Understanding” (1748)

I De les diferents classes de filosofia

5 La naturalesa humana, no s'exhaureix en la pràctica del pensament abstracte. La recerca filosòfica i científica, aïllada de l'acció i la societat, esdevé estèril i vàcua. Bona part dels problemes de la metafísica són, per a Hume, fills d'aquest aïllament. En aquest text es sintetitza tota una concepció de la vida, i -dins d'ella- de la filosofia.

10 1. *"It seems, then, that nature has pointed out a mixed kind of life as most suitable to the human race (...). Indulge your passion for science, says she, but let your science be human and such as may have a direct reference to action and society. (...) Be a philosopher, but, amidst all your philosophy, be still a man."* (p.25-26)

15 *"Sembla, doncs, que la natura ha indicat com el més adient a la raça humana un sistema de vida mixt (...). Accepta, ella diu, la teva fal·lera per la ciència, però fes que la teva ciència sigui humana i estigui tant com pugui en relació directa amb l'acció, i la societat. (...) Sigues un filòsof; però en mig de tota la teva filosofia, continua sent un home."* (p. 41)

20 ¿Podem seguir confiant encara en una il·limitada capacitat de l'enteniment humà? o bé ¿caldrà renunciar definitivament a tota recerca a la vista de l'escassa solidesa dels seus resultats fins al present? Sembla important que abans d'iniciar qualsevol recerca tinguem resposta per a aquestes preguntes, per tal de no aspirar a massa i també d'evitar d'acontentar-nos amb massa poc. Aquesta recerca prèvia és l'objectiu de l'Inquiry.

25 2. *"The only method of freeing learning at once from these abstruse questions is to inquire seriously into the nature of human understanding and show, from an exact analysis of its powers and capacity, that it is by no means fitted for such remote and abstruse subjects."* (p.28)

30 *"L'únic mètode d'assabentar-se fàcilment, i de seguida, sobre aquestes abstruses qüestions, és d'indagar de manera seriosa en la natura de l'enteniment humà i de palesar, mitjançant una anàlisi exacta dels seus poders i la seva capacitat, que no té recursos adequats per a temes tan allunyats i complexos."* (p.44)

35 Poques línies més enllà, Hume expressa la seva confiança en la raó com a instrument de clarificació dels seus propis límits, com a defensa davant els excessos de la metafísica. La raó pren aquí el caràcter crític propi de la Il·lustració i molt particularment, de Kant, que recull el repte formulat per Hume.

40 3. *"Accurate and just reasoning is the only catholic remedy fitted for all persons and all dispositions, and is alone able to subvert that abstruse philosophy and metaphysical jargon which, being mixed up with popular superstition, renders it in a manner impenetrable to careless reasoners and gives it the air of science and wisdom."* (p.28-29)

45 *"Un raonament precís i rigorós és l'únic remei universal, escaient per a tothom i per a totes les disposicions, i l'únic capaç de subvertir aquella filosofia abstrusa i aquell argot metafísic que, en restar mesclats amb la superstició popular, la ret d'alguna manera impenetrable per als raonadors deixats i li dóna un aspecte de ciència i saviesa."* (p.45)

50 4. *"It becomes, therefore, no inconsiderable part of science barely to know the different operations of the mind, to separate them from each other, to class them under their proper heads, (...) And if we can go no further than this mental geography, or delineation of the distinct parts and powers of the mind, it is at least a satisfaction to go so far."* (p.29)

"Esdevé, per consegüent, una part ben estimable de la ciència l'arribar a conèixer les diferents operacions de la ment, el destriar-les, el classificar-les sota els apartats adients (...). I si no podem anar més enllà d'aquesta geografia mental, o de la delimitació de les distintes parts i dels distintes poders de la ment, és almenys una satisfacció l'anar tan lluny." (p.45)

5

La física newtoniana, superació definitiva de la geometria celest, sembla confirmar la possibilitat d'una recerca exitosa de les capacitats i límits de l'enteniment humà. La ciència de les "forces físiques" permet de ser optimista respecte de la possibilitat d'una ciència de les "forces mentals".

10 5. "Astronomers had long contented themselves with proving, from the phenomena, the true motions, order, and magnitude of the heavenly bodies, till a philosopher at last arose who seems, from the happiest reasoning, to have also determined the laws and forces by which the revolutions of the planets are governed and directed. The like has been performed with regard to other parts of nature. And there is no reason to despair of equal success in our inquiries concerning the mental powers and economy if prosecuted with equal capacity and caution." (p.31)

15 "Durant molt de temps, els astrònoms s'havien acontentat amb demostrar, arran dels fenòmens, els veritables moviments, l'ordre i la magnitud dels cossos celestials: fins que, a l'últim, va aparèixer un filòsof, el qual sembla que, a partir dels més feliços raonaments, ha fixat les lleis i les forces que governen i dirigeixen les revolucions dels planetes. Hom ha fet el mateix respecte a d'altres parts de la natura. I no hi ha cap raó per a perdre l'esperança d'un èxit igual en les nostres indagacions sobre els poders i l'organització mentals, si hi prosseguim amb igual capacitat i sol·licitud." (p.47)

II De l'origen de les idees

25

Punt de partida: l'experiència sensible, única font de coneixement (text segon). La noció d'impressió, element diferencial respecte de Locke, permetrà Hume evitar el cru realisme d'aquell (les idees com a representacions de les coses), durament criticat per Berkeley. En Hume, les idees seran representacions de les impressions (Aquest serà el criteri de demarcació que ens permetrà
30 bandejar els termes buits propis de la xerrameca metafísica).

6. "Here, therefore, we may divide all the perceptions of the mind into two classes or species, which are distinguished by their different degrees of force and vivacity. The less forcible and lively are commonly denominated "thoughts" or "ideas". (...) And impressions are distinguished from ideas, which are the less lively perceptions of which we are conscious when we reflect on any of those sensations or movements above mentioned." (p.34)

35 "Per això, podem ara dividir totes les percepcions de la ment en dos tipus o classes, distingibles per llurs diferents graus de força i vigor. Hom anomena comunament pensaments o idees a la menys forta i viva. (...) I hom distingeix les idees de les impressions, en què aquelles són percepcions menys vives entre les que som conscients, quan reflexionem sobre alguna de les sensacions o moviments esmentats més amunt." (p.50)

7. "...all the materials of thinking are derived either from our outward or inward sentiment; the mixture and composition of these belongs alone to the mind and will, or, to express myself in philosophical language, all our ideas or more feeble perceptions are copies of our impressions or more lively ones." (p.34)

45 "Tots els materials provenen o de les sensacions exteriors o de les interiors: llurs mescla i combinació pertanyen a la ment i el desig. O, per tal d'expressar-me en llenguatge filosòfic, totes les nostres idees o percepcions més febles són còpies de les nostres impressions o percepcions més vives." (p. 51)

50

8. "When we entertain, therefore, any suspicion that a philosophical term is employed without any meaning or idea (as is but too frequent), we need but inquire, from what impression is that supposed idea derived? (p.37)

5 "quan tenim la sospita que hom fa servir un terme filosòfic sense cap significat ni idea (tal com passa massa sovint), hem de preguntar-nos tan sols de quina impressió deriva aquesta suposada idea." (p. 54)

III De l'associació d'idees

10 Hume formula amb claredat un dels elements que haurà d'anar recuperant una i altra vegada al llarg de l'Inquiry: que les idees es relacionen no de forma atzarosa o caòtica sinó seguint uns principis (principis d'associació d'idees). Quins i quants?. Semblança, contigüitat i causalitat. ¿Per què aquests i no altres? L'experiència sembla l'únic criteri capaç de sentenciar sobre la validesa de tal premissa. Coherent amb sí mateix, Hume apel·la a la inducció com a mètode de descoberta i
15 validació

9. "It is evident that there is a principle of connection between the different thoughts or ideas of the mind, and that, in their appearance to the memory or imagination, they introduce each other with a certain degree of method and regularity." (p.38)

20 "És evident que hi ha un principi de connexió entre els diferents pensaments o idees de la ment i que, en llur manera d'aparèixer davant la memòria o la imaginació, els uns introdueixen els altres amb un cert grau de mètode i regularitat." (p.57)

10. "Though it be too obvious to escape observation that different ideas are connected together, I do not find that any philosopher has attempted to enumerate or class all the principles of association -a subject, however, that seems worthy of curiosity. To me there appear to be only three principles of connection among ideas, namely, Resemblance, Contiguity in time or place, and Cause or Effect." (p.38)

30 "Tot i que és prou obvi per a escapar de l'observació, que les diferents idees estan en mútua connexió, no trobo cap filòsof que hagi mirat d'enumerar o classificar tots els principis d'associació, un tema, tanmateix, que sembla digne d'encuriosir. Per a mi, només hi ha tres principis de connexió entre les idees, o sigui: semblança, contigüitat en el temps o espai, i causa o efecte." (p.58)

35 11. "But that this enumeration is complete, and that there are no other principles of association except these, may be difficult to prove to the satisfaction of the reader or even to a man's own satisfaction. (...) The more instances we examine and the more care we employ, the more assurance shall we acquire that the enumeration which we form from the whole is complete and entire." (p.39)

40 "...és molt difícil de provar a satisfacció del lector o fins a satisfacció d'un mateix, que aquesta enumeració és completa i que no hi ha d'altres principis sinó aquests. (...) Com més casos examinem i més cura emprem, més segurs estarem que l'enumeració, que formem a partir del conjunt, és completa i entera." (p.58)

45 IV Dubtes escèptics sobre les operacions de l'enteniment

Qualsevol dels nostres coneixements és o bé un coneixement de fets o bé un coneixement de relacions d'idees (Veritats de fet i veritats de raó). Tan sols en aquest darrer cas (coneixements no empírics) és possible la certesa absoluta (coneixements necessàriament vertaders: la seva negació és una contradicció). Per contra, mai ens és possible obtenir tal certesa a partir dels nostres coneixements experimentals (contingentment vertaders: la seva negació no és una contradicció).

50

La intuïció i la deducció cartesianes no són mètodes universals de coneixement: no ens ajuden en absolut quan d'enfrontar-se amb els fets es tracta.

5 12. *"All the objects of human reason or inquiry may naturally be divided into two kinds, to wit, "Relations of Ideas" and "Matters of Fact". Of the first kind are the sciences of Geometry, Algebra, and Arithmetic, and, in short, every affirmation which is either intuitively or demonstratively certain. (...) Propositions of this kind are discoverable by the mere operation of thought, without dependence of what is anywhere existent in the universe."*
(p.47)

10 *"Tots els objectes de la raó o investigació humanes poden ésser dividits naturalment en dues classes, a saber, relacions d'idees i qüestions de fet. Pertanyen a la primera classe les ciències de la Geometria, Àlgebra i Aritmètica i, en resum, qualsevol afirmació que és certa o intuïtivament o demostrativament. (...) Hom descobreix proposicions d'aquesta classe per la mera operació del pensament, sense dependència del que existeix arreu de l'Univers."* (p.59)

15 13. *"Matters of fact, which are the second objects of human reason, are not ascertained in the same manner, nor is our evidence of their truth, however great, of a like nature with the foregoing. The contrary of every matter of fact is still possible, because it can never imply a contradiction and is conceived by the mind with the same facility and distinctness as if ever so conformable to reality."* (p.47)

20 *"Hom no escateix de la mateixa manera les qüestions de fet, els segons objectes de la raó humana; la nostra evidència de llur veritat, per molt gran que sigui, no és de la mateixa naturalesa que la precedent. Sempre és possible el contrari de tota qüestió de fet, car mai no pot implicar una contradicció i car la ment la concep amb la mateixa facilitat i claredat que si fos d'allò més ajustada a la realitat."* (p.59-60)

Allò que considerem vertader perquè es recolza en algun tipus d'evidència sensible va més enllà de l'estricta experiència present i del record de l'experiència passada. Sovint estem convençuts que alguna cosa haurà de succeir necessàriament en el futur amb una certesa no menor de la que
30 acompanya les nostres experiències presents i passades. ¿Quin és el fonament de les nostres prediccions de futur? Cal no oblidar que les "impressions" són el fonament últim del nostre coneixement, i que no hi ha "impressions de futur". La mateixa ciència, no es limita a explicar els fets passats sinó que s'aboca constantment a la predicció dels futurs. ¿sobre quina base?.
35 L'associació causal n'és el fonament: Donat un parell de fenòmens relacionats causalment, preveiem sempre l'ocurrència de l'efecte a partir de l'observació de la causa. Així doncs, la qüestió de quin és el fonament de les nostres prediccions de futur pot ser plantejada ara de forma més precisa: ¿quin és el fonament de les relacions causals?. La resposta a aquesta pregunta ens permetrà valorar amb justesa la fiabilitat de les nostres prediccions i el fonament de les nostres pretensions quan fem ciència.

40 14. *"All reasonings concerning matter of fact seem to be founded on the relation of cause and effect. By means of that relation alone we can go beyond the evidence of our memory and senses."*
(p.48)

45 *"Tots els raonaments sobre la qüestió de fet semblen basar-se en la relació de causa a efecte. Solament mitjançant aquesta relació podem ultrapassar l'evidència de la nostra memòria i els nostres sentits"* (p.60)

50 15. *"If we would satisfy ourselves, therefore, concerning the nature of that evidence which assures us of matters of fact, we must inquire how we arrive at the knowledge of cause and effect. I shall venture to affirm, as a general proposition which admits no exception, that the knowledge of this relation is not, in any instance, attained by reasonings a priori, but arises entirely from*

experience, when we find that any particular objects are constantly conjoined with each other."
(p.48)

"Si volem, doncs, restar satisfets sobre la naturalesa d'aquesta evidència que ens atesta les qüestions de fet, hem de demanar-nos com arribem al coneixement de la causa i l'efecte. (...) en cap cas hom no assoleix el coneixement d'aquesta relació per mitjà de raonaments a priori, sinó que sorgeix totalment de l'experiència en veure que qualssevol objectes particulars estan tostemps units els uns amb els altres." (p.61)

Esterilitat inevitable de la recerca de les causes últimes: En la mesura en que exigeix abandonar l'aixopluc de l'experiència -única instància validadora del coneixement- la recerca de primeres causes o principis -l'absolut, l'incondicionat- supera definitivament els límits del coneixement humà, i esdevé una empresa condemnada al fracàs i a la frustració. La tasca de la filosofia no és tancar els ulls davant d'aquestes limitacions sinó posar-les de manifest a partir de l'anàlisi crítica de la raó.

16. "It is confessed that the utmost effort of human reason is to reduce the principles productive of natural phenomena to a great simplicity, and to resolve the many particular effects into a few general causes, by means of reasonings from analogy, experience, and observation. But as to the causes of these general causes, we should in vain attempt their discovery, nor shall we ever be able to satisfy ourselves by any particular explication of them. These ultimate springs and principles are totally shut up from human curiosity and inquiry." (p.51)

"Hom ha d'admetre que el màxim esforç de la raó humana és el de reduir els principis productors dels fenòmens naturals a una simplicitat més gran, i el de convertir els nombrosos efectes particulars en unes poques causes generals, mitjançant raonaments fets a partir de l'analogia, l'experiència i l'observació. Però, respecte a les causes d'aquestes causes generals, debades mirarem de descobrir-les: mai no ens satisfarà cap explicació sobre elles. Aquestes darreres fonts i principis estan absolutament vedades a la curiositat i la indagació de l'home." (p.64)

17. "Thus the observation of human blindness and weakness is the result of all philosophy, and meets us, at every turn, in spite of our endeavors to elude or avoid it." (p.51)

"Tota filosofia té com a resultat l'observació de la ceguesa i la debilitat humanes, i ens les trobem a cada cantonada, a despit dels nostres esforços per a defugir-ne i evitar-les." (p.65)

Negació del caràcter apriorístic de la relació causal: es fonamenta en l'experiència. Però, ¿en què fonamentarem l'experiència?

18. "When we reason a priori and consider merely any object or cause as it appears to the mind, independent of all observation, it never could suggest to us the notion of any distinct object, such as its effect, much less show us the inseparable and inviolable connection between them." (p.52)

"Quan raonem a priori i només considerem un objecte o causa com apareix a la ment, al marge de qualsevol observació, mai no pot suggerir-nos la noció d'un objecte distint, tal com és el seu efecte, i encara menys posar-nos de manifest la indestriable i inviolable connexió entre ells." (p.65)

(v text 27)

19. "When it is asked, What is the nature of all our reasonings concerning matter of fact? the proper answer seems to be, That they are founded on the relation of cause and effect. When again it is asked, What is the foundation of all reasonings and conclusions concerning that relation? it may be replied in one word, experience. But if we still carry on our sifting humor and ask, What is the foundation of all conclusions from experience? this implies a new question which may be of more difficult solution and explication." (p.52)

5 "Quan hom pregunta ¿Quina és la natura de tots els nostres raonaments sobre qüestions de fet?, la contesta més adient sembla ser la que estigui basada en la relació de causa a efecte. Quan, encara, un hom pregunta: ¿Quin és el fonament de tots els nostres raonaments i conclusions sobre tal relació?, hom pot respondre amb un sol mot, l'experiència. Però si portem endavant el nostre demble analitzador i demanem: ¿Quin és el fonament de totes les conclusions de l'experiència?, això implica una nova qüestió, que pot ésser de solució i explicació més difícils." (p.66)

10 Les forces que governen la natura ens resten ocultes. Malgrat tot, ens cal analitzar la naturalesa dels processos mentals que ens forcen a representar-nos-la d'una i no d'altra manera. L'anàlisi de la causalitat esdevé així una anàlisi de processos mentals, no de processos naturals.

15 20. "It must certainly be allowed that nature has kept us at a great distance from all her secrets and has afforded us only the knowledge of a few superficial qualities of objects, while she conceals from us those powers and principles on which the influence of these objects entirely depends. (...) But notwithstanding this ignorance of natural powers and principles, we always presume when we see like sensible qualities that they have like secret powers, and expect that effects similar to those which we have experienced will follow from them. (...) Now this is a process of the mind or thought of which I would willingly know the foundation." (p.53)

20 "Bé cal admetre que la naturalesa ens ha mantingut ben lluny de tots els seus secrets i que només ens ha facilitat el coneixement d'unes poques qualitats superficials dels objectes, mentre que ens amaga aquells poders i principis dels que en depèn llur influència. (...) Nogensmenys, malgrat aquesta ignorància dels poders i principis naturals, sempre suposem, quan veiem qualitats sensibles iguals, que tenen poders ocults iguals i esperem que se'n seguiran efectes similars als que hem experimentat. (...) Heus aquí un procés de la ment o el pensament, del que prou m'agradaria saber-ne la base." (p.67)

Impossibilitat lògica de derivar la invariància futura de la natura de la seva invariància passada.

30 21. "These two propositions are far from being the same: I have found that such an object has always been attended which such an effect, and I foresee that other objects which are in appearance similar will be attended with similar effects. The connection between these propositions is not intuitive. There is required a medium which may enable the mind to draw such an inference, if indeed it be drawn by reasoning and argument. What that medium is I must confess passes my comprehension, and it is incumbent on those to produce it who assert that it really exists and is the original of all our conclusions concerning matter of fact." (p.54)

35 "Aquestes dues proposicions són ben lluny d'ésser la mateixa: M'he adonat que sempre un objecte tal va acompanyat d'un efecte tal, i preveig que d'altres objectes, que són aparentment similars, aniran acompanyats d'efectes similars. (...) La connexió entre aquestes dues proposicions no és intuïtiva. Cal un intermediari que permeti que la ment estableixi una tal inferència, si realment s'hi arriba per mitjà del raonament i l'argumentació. Haig de reconèixer que el que és aquest intermediari ultrapassa la meua comprensió, i pertoca de mostrar-lo als qui assegurin que existeix de veritat i que és l'origen de totes les nostres conclusions sobre qüestions de fet." (p.68)

45 Impossibilitat de derivar de l'experiència la idea de que la natura és invariant, donat que aquesta idea és precisament el fonament de l'experiència.

50 22. "We have said that all arguments concerning existence are founded on the relation of cause and effect, that our knowledge of that relation is derived entirely from experience, and that all our experimental conclusions proceed upon the supposition that the future will be conformable to the past. To endeavour, therefore, the proof of this last supposition by probable arguments, or arguments regarding existence, must be evidently going in a circle and taking that for granted which is the very point in question." (p.55)

"Hem dit que tots els arguments sobre l'existència es basen en la relació de causa a efecte; que el nostre coneixement d'aquesta relació deriva enterament de l'experiència; i que totes les nostres conclusions experimentals provenen del supòsit que hom podrà conformar l'esdevenidor amb el passat. Intentar, doncs, de demostrar aquest darrer supòsit per mitjà d'arguments per esguard de l'existència, pot dur evidentment a un cercle viciós i que prenguem com a concedit, allò que hom posa molt en dubte." (p.70)

23. "In reality all arguments from experience are founded on the similarity which we discover among natural objects, and by which we are induced to expect effects similar to those which we have found to follow to such objects. (...) From causes which appear similar, we expect similar effects. This is the sum of all our experimental conclusions." (p.55)

"Fet i fet, tots els arguments a partir de l'experiència es basen en la semblança que descobrim entre els objectes naturals, la qual cosa ens engresca a esperar efectes pareguts als que hem trobat que resultaven de tals objectes. (...) De causes que pareixen semblants esperem efectes semblants. Vet aquí el cim de totes les nostres conclusions experimentals." (p.70)

El principi d'invariància no és una certesa intuïtiva ni demostrativa. Tampoc és experimental, sinó el fonament de tota certesa experimental.

24. "When a man says, I have found, in all past instances, such sensible qualities conjoined with such secret powers, and when he says, similar sensible qualities will always be conjoined with similar secret powers, he is not guilty of a tautology, nor are these propositions in any respect the same. You say that the one proposition is an inference from the other; but you must confess that the inference is not intuitive, neither is it demonstrative. Of what nature is it then? To say it is experimental is begging the question. For all inferences from experience suppose, as their foundation, that the future will resemble the past, and that similar powers will be conjoined with similar sensible qualities. If there be any suspicion that the course of nature may change, and that the past may be no rule for the future, all experience becomes useless and can give rise to no inference or conclusion. It is impossible, therefore, that any arguments from experience can prove this resemblance of the past to the future, since all these arguments are founded on the supposition of that resemblance." (p.56-57)

"Quan algú diu: he trobat, en tots els casos anteriors, tals qualitats sensibles unides amb tals poders ocults, i quan diu: qualitats sensibles similars sempre estaran unides amb poders ocults similars, no es fa culpable d'una tautologia, no són pas aquestes proposicions, de cap de les maneres, la mateixa. Hom afirma que una proposició és una inferència d'una altra, però cal convenir que la inferència no és intuïtiva i que tampoc no és demostrativa: aleshores, ¿quina naturalesa té? Dir que és experimental és tornar a començar la qüestió. Seguir inferint a partir de l'experiència suposa, com a fonament, que l'avenir s'assemblarà al passat i que s'uniran poders semblants amb qualitats sensibles semblants. Si hi ha cap sospita que el curs de la natura pot canviar i que el passat no té cap poder damunt l'esdevenidor, totes les experiències esdevenen inútils i hom no pot fer brotar cap inferència o conclusió. És, doncs, impossible que cap argument a partir de l'experiència pugui provar la semblança del passat amb el futur, ja que tots aquests arguments es basen en la hipòtesi d'aquesta semblança." (p.71-72)

La creença en la invariància (fonament del nexa causal) no és conseqüència de cap mena de raonament...

25. "When a child has felt the sensation of pain from touching the flame of a candle, he will be careful not to put his hand near any candle, but will expect a similar effect from a cause which is similar in its sensible qualities and appearance. If you assert, therefore, that the understanding of the child is led into this conclusion by any process of argument or ratiocination, I may justly require you to produce that argument, nor have you any pretense to refuse so a equitable a

demand. You cannot say that the argument is abstruse and may possibly escape your inquiry, since you confess that it is obvious to the capacity of a mere infant. (...) it is not reasoning which engages us to suppose the past resembling the future, and to expect similar effects from causes which are to appearance similar." (p.58)

5 *"Quan a un vailet li ha fet mal tocar la flama d'una espelma, anirà en compte de posar la mà a la vora d'una espelma, car espera un efecte semblant d'una causa que és semblant en la seva aparença i en les seves qualitats sensibles. Si algú, doncs, afirma que un procés d'arguments o un seguit de raonaments duen fins a aquesta conclusió l'enteniment de l'infant, puc ben bé demanar-li que mostri aquest argument i no pretindrà de refusar un prec tan just. Ningú no pot dir que*
10 *l'argument és abstrús i que s'escapa de la seva recerca, puix que cal acceptar que és obvi fins i tot per a la capacitat d'un simple vailet. (...) No és pas el raonament allò que ens obliga a suposar la semblança del passat amb el futur, i a esperar efectes similars a partir de causes que són, en aparença, similars."* (p.73)

15 V Solucions escèptiques d'aquests dubtes

...Sinó que es fonamenta en el costum.

26. *"This principle is custom or habit. For wherever the repetition of any particular act or operation produces a propensity to renew the same act or operation without being impelled by any reasoning or process of the understanding, we always say that this propensity is the effect of custom."* (p.61)

25 *"Aquest principi és l'hàbit. Car, onsevulga que la repetició d'un acte o d'una operació articulars provoqui una propensió a tornar a fer el mateix acte o operació, sense ser instigat per un raonament o procés de l'enteniment, diem sempre que aquesta propensió és l'efecte del costum."* (p.78)

El costum, doncs, és el darrer principi de totes les nostres conclusions a partir de l'experiència.
(v.text 19).

30 27. *"Perhaps we can push our inquiries no further or pretend to give the cause of this cause, but must rest contented with it as the ultimate principle which we can assign of all our conclusions from experience. It is sufficient satisfaction that we can go so far without repining at the narrowness of our faculties, because they will carry us no further."*

35 *"Potser no podem empènyer una mica més les nostres investigacions ni mirar d'escatir la causa d'aquesta causa, sinó restar acontentats amb això com a darrer principi, assignable, de totes les nostres conclusions a partir de l'experiència. Ja n'hi ha prou amb arribar tan lluny, sense queixar-nos de la poquesa de les nostres facultats perquè no van més enllà."* (p.78)

40 Transcendència del costum com a principi (v.text 14). El costum és la guia de la vida humana.

28. *"All inferences from experience, therefore, are effects of custom, not of reasoning. Custom, then, is the great guide of human life. It is that principle alone which renders our experience useful to us and makes us expect, for the future, a similar train of events with those which have appeared in the past. Without the influence of custom we should be entirely ignorant of every matter of fact beyond what is immediately present to the memory and senses."* (p 63)

45 *"Totes les inferències fetes a partir de l'experiència, per tant, són efectes del costum i no pas del raonament.*

50 *El costum, doncs, és la gran guia de la vida humana. Només aquest principi converteix en útil la nostra experiència i ens fa esperar, per a l'esdevenidor, un seguit de fets similars als que han aparegut en el passat. Sense la influència del costum desconèixeriem del tot qualsevol qüestió de fet llevat de les immediatament presents a la memòria i els sentits."* (p.79)

Inevitabilitat del nexa causal, en tant que predisposició innata de la ment a esperar un futur similar al passat.

5 29. "All belief of matter of fact or real existence is derived merely from some object present to the memory or senses and a customary conjunction between that and some other object; or, in other words, having found, in many instances, that any two kinds of objects, flame and heat, snow and cold, have always been conjoined together: if flame or snow be presented anew to the senses, the mind is carried by custom to expect heat or cold, and to believe that such a quality does exist and will discover itself upon a nearer approach. This belief is the necessary result of placing the mind in such circumstances. It is an operation of the soul, when we are so situated as unavoidable as to feel the passion of love, when we receive benefits; or hatred, when we meet with injuries. All these operations are a species of natural instincts, which no reasoning or process of the thought and understanding is able either to produce or to prevent." (p.64-65)

15 "Tota creença en una qüestió de fet o en una existència real deriva simplement d'algun objecte present a la memòria o als sentits, i d'una usual conjunció entre aquest i algun altre objecte. És a dir: havent trobat moltes vegades que dues classes qualssevol d'objectes -flama i calor, neu i fred- van sempre juntes, si flama o neu se'ns presenten de bell nou als sentits, el costum duu a la ment a esperar calor o fred i a pensar que una tal qualitat existeix i que es posarà de manifest si ens hi atensem. Aquesta creença és el resultat necessari de situar la ment en aquestes circumstàncies. Es tracta d'una operació de l'ànima tan inevitable, quan ens hi trobem, com sentir la passió de l'amor quan en traiem profit o l'odi quan se'ns fa greuges. Totes aquestes operacions són una classe d'instint natural, que cap raonament o procés del pensament i l'enteniment pot produir o impedir." (p.81-82)

25

VI Sensació, imaginació i ficció

30. "Nothing is more free than the imagination of man, and though it cannot exceed that original stock of ideas furnished by the internal and external senses, it has unlimited power of mixing, compounding, separating, and dividing these ideas in all the varieties of fiction and vision." (p.65)

"Res no és més lliure que la imaginació humana, i per bé que no pugui excedir el cabal originari d'idees fornides pels sentits interns i externs, té un poder il·limitat per a barrejar, compondre, destriar i dividir aquestes idees en totes les varietats de ficció i il·lusió." (p.82)

35 Ficció i creença. Naturalesa i criteris de delimitació. Es tracta de sentiments que, com a tals escapen del control de la voluntat.

40 31. "...the difference between fiction and belief lies in some sentiment or feeling which is annexed to the later, not to the former, and which depends not on the will, nor can be demanded at pleasure. It must be excited by nature like all other sentiments and must rise from the particular situation in which the mind is placed." (p.65-66)

45 "...la diferència entre ficció i creença estriba en algun sentiment o sensació que hom afegeix a l'última i no pas a la primera, i que ni depèn de la voluntat ni ningú pot dirigir com li plagui. Ha de suscitar-la la natura, com tota la resta de sentiments, i ha de sorgir de resultes de la particular situació en què la ment estigui en una determinada avinentesa." (p.83)

Descripció (no definició!) comparativa de la creença enfront de la ficció.

50 32. Were we to attempt a definition of this sentiment, we should, perhaps, find it a very difficult, if not an impossible, task; in the same manner as if we should endeavour to define the feeling of cold, or passion of anger, to a creature who never had any experience of these sentiments. (...) It may not, however, be improper to attempt a description of this sentiment (...). I say that belief is nothing

but a more vivid, lively, forcible, firm, steady conception of an object than what the imagination alone is ever able to attain." (p.66)

5 *"Si intentéssim una definició d'aquest sentiment, potser ens seria una tasca molt difícil, si no impossible; de la mateixa manera que si miréssim de definir-li la sensació del fred o la passió de la ira, a una criatura que mai no les hagués experimentat. (...) Tanmateix, no és inoportú d'intentar una descripció d'aquest sentiment (...). Dic, doncs, que aquesta creença no és sinó una imatge més viva, animada, poderosa, ferma i sòlida d'un objecte, que no és capaç d'assolir per ella sola la imaginació." (p.84)*

10 La creença no és una característica de les idees sinó de la forma que tenim de concebre-les.

15 33. *"...belief consists not in the peculiar nature or order of ideas, but in the manner of their conception and in their feeling to the mind. I confess that it is impossible perfectly to explain this feeling or manner of conception. (...) In philosophy we can go no further than assert that belief is something felt by the mind, which distinguishes the ideas of the judgement from the fictions of the imagination. It gives them more weight and influence, makes them appear of greater importance, inforces them in the mind and renders them the governing principle of our actions. (...) ... this manner of conception arises from a customary conjunction of the object with something present to the memory or senses." (p.67)*

20 *"La creença no consisteix pas en la peculiar natura o l'ordre de les idees, sinó en la manera de llur concepció i d'ésser apreciades per la ment. Confesso que és impossible d'explicar ben bé del tot aquest sentiment o manera de concepció. (...) En la filosofia no podem anar més lluny que afirmar que creença és quelcom sentit per la ment, la qual destria les idees del judici de les ficcions de la imaginació. Els atorga més pes i influència; les fa semblar més importants; les*
25 *aferma en la ment; i les converteix en el principi conductor de les nostres accions. (...) ... aquesta manera de concepció o imatge sorgeix a partir d'una conjunció habitual de l'objecte amb quelcom present a la memòria o als sentits." (p.84-85)*

30 Harmonia preestablerta entre el curs de les idees i el curs dels fets, conseqüència del costum que esdevé així un element fonamental per a garantir la supervivència de l'individu en el sí de la natura (Leibniz/Kant, però, curiosament recorda intensament un principi bàsic de l'actual epistemologia evolucionista: Konrad Lorenz, Rupert Riedl, etc.)

35 34. *"Here, then, is a kind of pre-established harmony between the course of nature and the succession of our ideas; and though the powers and forces by which the former is governed be wholly unknown to us, yet our thoughts and conceptions have still, we find, gone on in the same train with the other works of nature. Custom is that principle by which this correspondence has been effected, so necessary to the subsistence of our species and the regulation of our conduct in every circumstance and occurrence of human life." (p.71)*

40 *"Vet aquí, doncs, una mena d'harmonia preestablerta entre el curs de la natura i la successió de les nostres idees, i, baldament els poders i les forces que dirigeixen la primera ens siguin desconegudes del tot, encara ens adonem que els nostres pensaments i concepcions han seguit el mateix camí que les altres accions de la naturalesa. Pel principi del costum hom ha efectuat aquesta correspondència tan necessària per a la subsistència de la nostra espècie, i la regulació*
45 *de la nostra conducta, en tota circumstància i tot esdeveniment de la vida humana." (p. 90)*

La causalitat, instint natural garant de la subsistència. La seva importància esdevé un argument més a favor del caràcter instintiu i no racional del nexa causal.

50 35. *"...as this operation of the mind, by which we infer like effects from like causes, and vice versa, is so essential to the subsistence of all human creatures, it is not probable that it could be trusted to the fallacious deductions of our reason, which is slow in its operations, appears not, in any*

degree, during the first years of infancy, and, at best, is in every age and period of human life extremely liable to error and mistake. It is more conformable to the ordinary wisdom of nature to secure so necessary an act of the mind by some instinct or mechanical tendency which may be infallible in its operations, may discover itself at the first appearance of life and thought, and may

5 be independent of all the laboured deductions of the understanding." (p.72)
"...atès que aquesta operació de la ment mitjançant la qual inferim efectes iguals de causes iguals i viceversa, és tan essencial per a la subsistència de totes les criatures humanes, no és gaire probable que puguem confiar-la a les enganyoses deduccions de la nostra raó, la qual és lenta en les seves operacions, no apareix gens ni mica durant la primera infància, i, a tot estirar, en tota edat i període de la vida humana, és molt propensa a errar i a equivocar-se. S'adiu més a la saviesa corrent de la natura, l'assegurar un acte tan necessari de la ment per mitjà d'algun instint o tendència mecànica que pugui ésser infal·lible en les seves operacions, que pugui descobrir-les ja en la primera aparició de la vida i el pensament, i que pugui ésser independent de totes les deduccions elaborades per l'enteniment." (p.90)

15

VII De la probabilitat

36. "Being determined by custom to transfer the past to the future in all our inferences, where the past has been entirely regular and uniform we expect the event with the greatest assurance and leave no room for any contrary supposition. But where different effects have been found to follow from causes which are to appearance exactly similar, all these various effects must occur to the mind in transferring the past to the future, and enter into our consideration when we determine the probability of the event. Though we give the preference to that which has been found most usual, and believe that this effect will exist, we must not overlook the other effects, but must assign to each of them a particular weight and authority in proportion as we have found it to be more or less frequent." (p.74)

20
25
30
35
"En estar determinats pel costum a transferir el passat al futur, en totes les nostres inferències on el passat ha estat íntegrament regular i uniforme, esperem el fet amb un convenciment total i sense deixar cap espai a una suposició contrària. Quan, però, hom ha vist que de causes en aparença exactament semblants, se'n seguien efectes distints, tots aquests diversos efectes han d'ocórrer a la ment en anar del passat al futur i hem, doncs, de considerar-los quan fixem la probabilitat del fet. Encara que triem l'efecte que hom ha trobat més usual i que creiem que es tornarà a produir, no hem de passar per alt els altres efectes, sinó que hem d'assignar a cadascun d'ells un determinat pes i autoritat, segons hagin estat més o menys freqüents." (p.95)

VIII De la idea de connexió necessària

36. "The chief obstacle, therefore, to our improvement in the moral or metaphysical sciences is the obscurity of the ideas and ambiguity of the terms. (...)
40 There are no ideas which occur in metaphysics more obscure and uncertain than those of "power", "force", "energy", or "necessary connection", of which it is every moment necessary for us to treat in all our disquisitions." (p.77)

... "l'obstacle principal per al nostre progrés en les ciències morals o metafísiques és l'obscuritat de les idees i l'ambigüïtat dels termes. (...)
45 Entre les idees que ofereix la metafísica, cap no és més fosca ni més dubtosa que les de poder, força, energia o connexió necessària, que ens fan falta tostemps per al tractament de totes les nostres disquisicions. (p.98-99)

37. "To be fully acquainted, therefore, with the idea of power or necessary connection, let us examine its impression and, in order to find the impression with greater certainty, let us search for it in all the sources from which it may possibly be derived.

50

When we look about us toward external objects and consider the operation of causes, we are never able, in a single instance, to discover any power or necessary connection, any quality which binds the effect to the cause and renders the one an infallible consequence of the other. We only find that the one does actually in fact follow the other. The impulse of one billiard ball is attended with motion in the second. This is the whole that appears to the outward senses. The mind feels no sentiment or inward impression from this succession of objects; consequently, there is not, in any single particular instance of cause and effect, anything which can suggest the idea of power or necessary connection." (p.78)

"A fi de conèixer, doncs, la idea de poder o connexió necessària, examinem-ne la impressió; i per tal de trobar la impressió amb més certesa, cerquem-la a totes les fonts de les que, tal vegada, pot derivar.

Quan observem els objectes externs del nostre voltant i considerem l'acció de les causes, no som pas capaços, en un sol cas, de trobar-hi cap poder o connexió necessària, ni cap qualitat que lligui l'efecte amb la causa i faci de l'un infal·lible conseqüència de l'altra. Tan sols ens adonem que, en realitat, l'un segueix l'altra. L'impuls d'una bola de billar dóna embranzida a la segona. Això és el que apareix als sentits externs. La ment no té cap sentiment ni cap impressió interior de tal successió d'objectes: consegüentment, no hi ha, ni en un sol, singular cas de causa i efecte, res que suggereixi la idea de poder o connexió necessària." (p.100)

38. "We have sought in vain for an idea of power or necessary connection in all the sources from which we would suppose it to be derived. (...) ...upon the whole, there appears not, throughout all nature, any one instance of connection which is conceivable by us. All events seem entirely loose and separate. One event follows another, but we never can observe any tie between them. They seem conjoined, but never connected. But as we can have no idea of anything which never appeared to our outward sense or inward sentiment, the necessary conclusion seems to be that we have no idea of connection or power at all, and that these words are absolutely without any meaning when employed either in philosophical reasonings or common life. (p.87)

"...en va hem anat cercant una idea del poder o de la connexió necessària, a totes les fonts de les que podíem figurar-nos que en derivava. (...) ...en conjunt i arreu de la natura, no apareix cap cas de connexió concebible per nosaltres. Tots els fets semblen enterament deslligats i separats. Un fet segueix un altre, però mai no podem observar-ne cap vincle. Semblen conjuntats, però no connectats. I com no podem tenir cap idea sobre el que no hagi aparegut als nostres sentits exteriors o sentiments interiors, la conclusió necessària sembla ser que no tenim cap idea de connexió o poder, i que aquests mots no signifiquen absolutament res quan els emprem en raonaments filosòfics o en la vida corrent." (p.110-111)

39. "This connection, therefore, which we feel in the mind, this customary transition of the imagination from one object to its usual attendant, is the sentiment or impression from which we form the idea of power or necessary connection." (p.88)

"Aquesta connexió, doncs, que sentim a la ment, aquest habitual pas de la imaginació des d'un objecte al seu correlatiu usual, és el sentiment o impressió a partir del que formem la idea de poder o connexió necessària. No hi ha res més." (p.112)

IX Definicions de "causa"

40. "... we may define a cause to be an object followed by another, and where all the objects, similar to the first, are followed by objects similar to the second. Or in other words, where, if the first object had not been, the second never had existed. The appearance of a cause always conveys the mind, by a customary transition, to the idea of the effect. Of this also we have experience. We may, therefore, suitably to this experience, form another definition of cause and call it an object followed by another, and whose appearance always conveys the thought to that other." (p.89)

5 "... podem definir una causa com un objecte, seguit per un altre, i on tots els objectes semblants al primer són seguits per objectes semblants al segon. O, amb d'altres paraules, on no hi ha hagut el primer objecte mai no ha existit el segon. L'aparició d'una causa sempre duu a la ment, mitjançant una transició habitual, la idea de l'efecte. També en tenim experiència. A recer, doncs, d'aquesta experiència, podem donar una altra definició de causa, i anomenar-la com a un objecte seguit per un altre, i l'aparició d'aquell sempre porta el pensar aquest altre." (p.114)

X Síntesi del tractat en la secció VII.

10 41. "To recapitulate, therefore, the reasonings of this Section: Every idea is copied from some preceding impression or sentiment; and where we cannot find any impression, we may be certain that there is no idea. In all single instances of the operation of bodies or minds there is nothing that produces any impression, nor consequently can suggest any idea, of power or necessary connection. But when many uniform instances appear, and the same object is always followed by
15 the same event, we can begin to entertain the notion of cause and connection. We then feel a new sentiment or impression, to wit, a customary connection in the thought or imagination between one object and its usual attendant; and this sentiment is the original of that idea which we seek for. For as this idea arises from a number of similar instances, and not from any single instance, it must arise from that circumstance in which the number of instances differ from every individual
20 instance. But this customary connection or transition of the imagination is the only circumstance in which they differ. In every other particular they are alike." (p.91)

25 "Per a recapitular, doncs, els raonaments d'aquesta secció: hom copia tota idea d'alguna impressió o sentiment precedents; i on no podem trobar cap impressió, és segur que no hi ha cap idea. A tots els casos singulars d'operació o activitat de cossos o ments, no hi ha res que produeixi cap impressió ni, consegüentment, podem suggerir cap idea de poder o connexió necessària. Tanmateix, quan apareixen molts casos uniformes i el mateix objecte és, sempre, seguit pel mateix fet, llavors comencem a albirar la noció de causa i connexió. Llavors sentim un sentiment o impressió nous, és a dir, una connexió habitual en el pensament o la imaginació entre un objecte i el seu corresponent usual; i aquest sentiment és l'original de la idea que cerquem. Car, com
30 aquesta idea sorgeix a partir d'un seguit de casos semblants i no a partir de cap cas singular, cal que sorgeixi de la circumstància que el seguit de casos difereixi de cada cas individual. Però aquesta habitual connexió o transició de la imaginació és l'única circumstància en què difereixen. En tota la resta de detalls són iguals." (p.115-116)

35 XI De la llibertat i la necessitat

Algunes controvèrsies filosòfiques no tenen altre fonament que la manca d'anàlisi del significat dels termes usats.

40 42. "From this circumstance alone, that a controversy has been long kept on foot and remains still undecided, we may presume that there is some ambiguity in the expression, and that the disputants affix different ideas to the terms employed in the controversy. (...) This has been the case in the long-disputed question concerning liberty and necessity." (p.92-93)

45 "Tan sols a partir del fet que una controvèrsia s'ha mantingut molt de temps i que roman encara sense decidir, podem pensar que hi ha alguna ambigüitat en l'expressió i que els qui discuteixen assignen idees diferents als vocables emprats en el debat. (...) Aquest ha estat el cas de la molt discutida qüestió de la llibertat i la necessitat." (p.118)

50 La conjunció entre motius i accions, cas particular de relació causal. Les accions humanes no estan menys sotmeses a la necessitat (v.) pel fet de ser-ho.

43. "Thus it appears not only that the conjunction between motives and voluntary actions is as regular and uniform as that between the cause and effect in any part of nature, but also that this regular conjunction has been universally acknowledged among mankind and has never been the subject of dispute either in philosophy or common life." (p.98)

5 "Així hom palesa no solament que la conjunció entre els motius i les accions voluntàries és tan regular i uniforme com l'existent a tota la natura entre la causa i l'efecte, ans també que el gènere humà ha reconegut universalment aquesta conjunció regular i mai no l'ha discutida ni a la filosofia ni a la vida corrent." (p.125)

10 44. "The same experienced union has the same effect on the mind, whether the united objects be motives, volition, and actions, or figure and motion. We may change the names of things, but their nature and their operation on the understanding never change." (p.100)

15 "L'experiència de la unió té el mateix efecte en la ment, tant se val si els objectes units són motius, volicions i accions, com figura i moviment. Podem alterar el nom de les coses, però llur natura i llur activitat sobre l'enteniment mai no canvien." (p.127-128)

Origen de la diferent percepció subjectiva de la necessitat en les accions humanes i en la natura.

20 45. "If we examine the operations of body and the production of effects from their causes, we shall find that all our faculties can never carry us further in our knowledge of this relation than barely to observe that particular objects are constantly conjoined together, and that the mind is carried, by a customary transition, from the appearance of the one to the belief of the other. But though this conclusion concerning human ignorance be the result of the strictest scrutiny of this subject, men still entertain a strong propensity to believe that they penetrate further into the powers of nature and perceive something like a necessary connection between the cause and the effect. When, again, they turn their reflections toward the operations of their own minds and feel no such connection of the motive and the action, they are thence apt to suppose that there is a difference between the effects which result from material force and those which arise from thought and intelligence. But being once convinced that we know nothing further of causation of any kind than merely the constant conjunction of objects and the consequent inference of the mind from one to another, and finding that these two circumstances are universally allowed to have place in voluntary actions, we may be more easily led to own the same necessity common to all causes." (p.101)

35 "Si examinem les operacions del cos i la producció dels efectes a partir de llurs causes, veurem que la nostra capacitat ultrapassa, pel que fa al nostre coneixement d'aquesta relació, amb penes i treballs l'observació que els objectes particulars estan constantment units i que una transició habitual mena la ment de l'aparició de l'un a la creença en l'altre. Tot amb tot, encara que aquesta conclusió sobre la ignorància humana és el resultat de la indagació més rigorosa en el tema, els homes segueixen tenint una clara tendència a creure que penetren força més en els poders de la natura i que perceben quelcom de semblant a una connexió necessària entre la causa i l'efecte. Quan tornen a reflexionar sobre les operacions de llurs pròpies ments i no senten la connexió del motiu amb l'acció, aleshores propendeixen a suposar que existeix una diferència entre els efectes com a resultat de la força material i els que provenen del pensament i la intel·ligència. Una vegada, però, convençuts que no sabem gaire més de la causalitat de qualsevol tipus, que, merament, la constant unió o conjunció dels objectes i la consegüent inferència de la ment en el pas de l'un a l'altre, i un cop vist com acceptem que totes dues circumstàncies ocorren en les accions voluntàries, podem ser més amatents a admetre que la mateixa necessitat és comuna a totes les causes." (p.129)

XII Definició de "llibertat"

50 46. "By liberty, then, we can only mean a power of acting or not acting according to the determinations of the will; that is, if we choose to remain at rest, we may; if we choose to move, we

also may. Now this hypothetical liberty is universally allowed to belong to everyone who is not a prisoner and in chains." (p.104)

5 " Per llibertat, doncs, només podem entendre un poder d'actuar o no actuar, d'acord amb les determinacions de la voluntat; és a dir, si escollim estar en repòs, podem fer-ho, i si escollim moure'ns, també. Tot i així, hom admet universalment que aquesta hipotètica llibertat pertany a tothom que no està pres ni encadenat." (p.131-132)

Independència de la investigació racional respecte de les conveniències de la religió o la moral.

10 47. "There is no method of reasoning more common, and yet none more blamable, than in philosophical disputes to endeavour the refutation of any hypothesis by a pretense of its dangerous consequences to religion and morality. When any opinion leads to absurdity, it is certainly false; but it is not certain that an opinion is false because it is of dangerous consequence." (p.105)

15 "No hi ha cap mètode de raonament més comú i, tanmateix, més blasmable, que, en discussions filosòfiques, mirar de refutar alguna hipòtesi tot pretextant les seves perilloses conseqüències respecte a la religió i a la moralitat. Quan una opinió desemboca en absurditats, és de totes totes falsa, però no és pas cert que una opinió és falsa perquè tingui conseqüències perilloses." (p.133)

20 La clarificació del que significa "necessitat" (v.) permet resoldre la discussió entorn de la possibilitat d'atribuir-la legítimament a les accions humanes

25 48. "Necessity may be defined two ways, conformably to the two definitions of cause of which it makes an essential part. It consists either in the constant conjunction of like objects or in the inference of the understanding from one object to another. Now necessity, in both these senses (which, indeed, are at bottom the same), has universally, though tacitly, in the schools, in the pulpit, and in common life been allowed to belong to the will of man, and no one has never pretended to deny that we can draw inferences concerning human actions, and that those inferences are founded on the experienced union of like actions, with like motives, inclinations, and circumstances." (p.105)

30 "Hom pot definir la necessitat de dues maneres, d'acord amb les dues definicions de causa, de la que n'és part essencial. Consisteix o en la constant conjunció d'objectes iguals, o en la inferència de l'enteniment d'un objecte a partir d'un altre. Ara, en ambdós sentits (que, comptat i debatut, al capdavant són el mateix), tothom admet, encara que tàcitament, a les facultats, al púlpit i a la vida corrent, que la necessitat pertany a la voluntat de l'home, i mai ningú ha intentat negar que podem treure inferències sobre les accions humanes ni que aquestes inferències es basen en l'experimentada unió d'accions semblants amb motius, inclinacions i circumstàncies semblants." (p.134)

XIII Naturalesa emotiva dels valors morals

40 49. "The mind of man is so formed by nature that, upon the appearance of certain characters, dispositions, and actions, it immediately feels the sentiment of approbation or blame; nor are there any emotions more essential to its frame and constitution. The characters which engage our approbation are chiefly such as contribute to the peace and security of human society, as the characters which excite blame are chiefly such as tend to public detriment and disturbance; whence it may reasonably be presumed that the moral sentiments arise, either mediately or immediately, from a reflection on these opposite interests." (p.109)

50 "La ment de l'home està formada per la naturalesa de manera tal que, tan bon punt apareixen certs caràcters, disposicions i accions, experimenta el sentiment d'aprovació o blasme, i cap emoció és més essencial per a la seva estructura i constitució. Els caràcters que comporten la nostra aprovació, són principalment els que afavoreixen la pau i la seguretat de la societat humana, mentre que els temperaments que susciten repulsa són sobretot els que tendeixen al

detriment i destorb públics. Per la qual cosa, hom pot pensar, ben assenyadament, que els sentiments morals sorgeixen, de manera immediata o mediata, d'una reflexió sobre aquests interessos contraris." (p.139)

5 XIV De la raó dels animals

Les inferències causals i la invariància natural, principis del coneixement comuns als animals i als humans

10 50. "First, it seems evident that animals, as well as men, learn many things from experience and infer that the same events will always follow from the same causes. (...)

Secondly, it is impossible that this inference of the animal can be founded on any process of argument or reasoning by which he concludes that like events must follow like objects, and that the course of nature will always be regular in its operations." (p.111-112)

15 "En primer lloc, és palès que tant els animals com els homes aprenen moltes coses a partir de l'experiència, i que, a més, n'infereixen que, sempre, els mateixos fets derivaran de les mateixes causes. (...)

20 En segon lloc, és ben impossible que aquesta inferència de l'animal pugui estar basada en cap procés d'argumentació o raonament, mitjançant el qual conclougui que a fets iguals han de seguir objectes iguals, i que el curs de la natura sempre serà regular en les seves operacions." (142-143)

Es tracta, en qualsevol cas, d'un instint, no del resultat de cap raonament.

25 51. "...the experimental reasoning itself, which we possess in common with beasts, and on which the whole conduct of life depends, is nothing but a species of instinct or mechanical power that acts in us unknown to ourselves, and in its chief operations is not directed by any such relations or comparison of ideas as are the proper objects of our intellectual faculties. Though the instinct be different, yet still it is an instinct which teaches a man to avoid the fire, as much as that which teaches a bird, with such exactness, the art of incubation and the whole economy and order of its nursery." (p.114)

30 "...el propi raonament experimental, el qual posseïm en comú amb les bèsties i d'on depèn tota la conducta de la vida, no és res més que una espècie d'instint o poder mecànic que actua en nosaltres sense que el coneguem, i que cap relació o comparança d'idees, com ho són els objectes propis de les nostres facultats intel·lectuals, el dirigeix en les seves operacions principals. Baldament sigui l'instint diferent, encara segueix essent un instint el que ensenya a l'home a evitar el foc, talment com el que ensenya a un ocell, amb tanta d'exactitud, l'art de covar i l'organització i l'ordre del seu niu i la niuada." (p.144-145)

40 XV Dels miracles

Creença i probabilitat (v.). Els límits de l'experiència.

45 52. "A wise man, therefore, proportions his belief to the evidence. In such conclusions as are founded on a infallible experience, he expects the event with the last degree of assurance and regards his past experience as a full proof of the future existence of that event. In other cases he proceeds with more caution: he weighs the opposite experiments; he considers which side is supported by the greater number of experiments -to that side he inclines with doubt and hesitation; and when at last he fixes his judgement, the evidence exceeds not what we properly call "probability"." (p.116)

50 "Un home assenyat, doncs, adequa la seva creença a l'evidència. En aquelles conclusions bastides damunt una experiència infal·lible, espera el fet amb el màxim grau de seguretat i considera la seva experiència passada com a prova absoluta de la futura existència d'aquest fet. En d'altres

casos, procedeix amb més precaució: hi sospesa les experiències contràries, hi té en compte quin cantó és recolzat per un nombre més gran d'experiències, el tria amb dubtes i vacil·lacions, i quan finalment aferma el seu judici, l'evidència no excedeix allò que, amb justesa, anomenem probabilitat." (p.149)

5 L'experiència, fonament de les lleis de la natura, invalida qualsevol testimoni en favor dels miracles

10 53. "A miracle is a violation of the laws of nature; and as a firm and unalterable experience has established these laws, the proof against a miracle, from the very nature of the fact, is as entire as any argument from experience can possibly be imagined." (p.119)

15 "Un miracle és una violació de les lleis de la natura, i, atès que una experiència ferma i inalterable ha establert aquestes lleis, la prova contra un miracle a partir de la vertadera natura del fet, és tan absoluta com hom pot imaginar qualsevol argument a partir de l'experiència." (p.153)

20 54. "Upon the whole, then, it appears that no testimony for any kind of miracle has ever amounted to a probability, much less to a proof; and that, even supposing it amounted to a proof, it would be opposed by another proof derived from the very nature of the fact which it would endeavour to establish. It is experience only which gives authority to human testimony, and it is the same experience which assures us of the laws of nature. (...) ...we may establish it as a maxim that no human testimony can have such force as to prove a miracle and make it a just foundation for any such system of religion." (p.132-133)

25 "En conjunt, aleshores, sembla que mai cap testimoniatge de qualsevol tipus de miracle no arriba a ésser una probabilitat, ni, encara menys, una prova; i que, fins i tot suposant que val com a prova, s'hi oposaria una altra, derivada de la vera natura del fet, que mira d'establir. Tan sols l'experiència dóna autoritat al testimoniatge humà, i és la pròpia experiència la que ens garanteix les lleis de la natura. (...) ...podem establir com a màxima, que cap testimoni no pot tenir tanta força com per provar un miracle i convertir-lo en correcte fonament d'un tal sistema de religió." (p.165-166)

Caràcter miraculós -és a dir, contrari a la natura humana- de la religió cristiana.

35 55. "So that, upon the whole, we may conclude that the Christian religion not only was at first attended with miracles, but even at this day cannot be believed by any reasonable person without one. Mere reason is insufficient to convince us of its veracity. And whoever is moved by faith to assent it is conscious of a continued miracle in his own person, which subverts all the principles of his understanding and gives him a determination to believe what is most contrary to custom and experience." (p.135-136)

40 "Així, en resum, podem concloure que la religió cristiana no solament era assistida de primer amb miracles, sinó que fins i tot avui una persona raonable no hi pot creure sense cap. No n'hi ha prou amb la simple raó per a convèncer-nos de la seva veracitat, i aquell qui és mogut per la fe a assentir-la, és prou conscient d'un continu miracle en la seva pròpia persona, miracle que capgira tots els principis del seu enteniment i li dóna la determinació de creure el que és més oposat al costum i a l'experiència." (p.169)

XVI D'una providència particular i d'una vida futura

50 Hume simula un diàleg amb un amic (afeccionat a les paradoxes escèptiques), el qual a la seva vegada simula un discurs d'Epicur al poble d'Atenes, sobre els déus. La prova de la seva existència es realitza -diu- a través d'una inferència des dels efectes a les causes.

56. "You, then, who are my accusers, have acknowledged that the chief or sole argument for a divine existence (which I never questioned) is derived from the order of nature, where there appear such marks of intelligence and design that you think it extravagant to assign for its cause either chance or the blind and unguided force of matter. You allow that this is an argument drawn from effects to causes. From the order of the work you infer that there must have been project and forethought in the workman." (p.139-140)

"Vosaltres, doncs, que sou els meus acusadors, heu reconegut que l'argument principal o únic en pro d'una existència divina (la qual mai no he posat en dubte) deriva de l'ordre de la natura, on apareixen tantes senyals intel·ligència i disseny que veieu com a forassenyat d'atribuir en qualitat de causa seva, qualsevol atzar o la força cega i sense dirigir de la matèria. Admeteu que es tracta d'un argument que va dels efectes vers les causes. A partir de l'ordre d l'obra, inferiu que cal que hagi estat projectada i pensada abans en l'obrer." (p.175)

Dels efectes -la natura i el seu ordre- no podem inferir-ne, però, altres causes que les estrictament necessàries per a la seva producció, segueix argumentant l'amic imaginari.

57. "The experienced train of events is the great standard by which we all regulate our conduct. (...) In vain would our limited understanding break through those boundaries which are too narrow for our fond imagination. While we argue from the course of nature and infer a particular intelligent cause which first bestowed and still preserves order in the universe, we embrace a principle which is both uncertain and useless. It is uncertain because the subject lies entirely beyond the reach of human experience. It is useless because our knowledge of this cause being derived entirely from the course of nature, we can never, according to the rules of just reasoning, return back from the cause with any new inference or, making additions to the common and experienced course of nature, establish any principles of conduct and behaviour." (p.144-145)

"La successió de fets que experimentem és el gran model, segons el qual tots nosaltres regulem la nostra conducta. (...) Debades voldria el nostre enteniment travessar les fronteres que són massa estretes per a la nostra incauta imaginació. Sempre que discutim a partir del curs de la natura i inferim una determinada causa intel·ligent que, de primer, posà ordre a l'univers i encara manté, abracem un principi que és a l'encop incert i inútil. És incert, perquè el tema està totalment a fora de l'abast de l'experiència humana. És inútil, perquè, en derivar enterament el nostre coneixement d'aquesta causa, del curs de la natura, mai no podem, d'acord amb les regles d'un raonament correcte, tornar de la causa amb alguna nova inferència, ni, tot fent afegitons al curs comú i experimentat de la natura, establir uns nous principis de conducta i capteniment." (p.181)

Singularitat absoluta de la divinitat i límits del nostre coneixement de la seva naturalesa. (Segueix l'amic).

58. "The Deity is known to us only by his productions, and is a single being in the universe, not comprehended under any species or genus, from whose experienced attributes or qualities we can, by analogy, infer any attribute or quality in him. As the universe shows wisdom and goodness, we infer wisdom and goodness. As it shows a particular degree of these perfections, we infer a particular degree of them, precisely adapted to the effect which we examine. But further attributes, or further degrees of the same attributes, we can never be authorised to infer or suppose by any rules of just reasoning." (p.146)

"Coneixem la Deïtat només per les seves obres, i és un ésser únic a l'univers, no inclòs dins de cap espècie o gènere; arran dels atributs o qualitats experimentats, no podem, doncs, inferir-ne, per analogia, cap atribut o qualitat. Atès que l'univers revela saviesa i bondat, n'inferim saviesa i bondat. Atès que revela un determinat grau d'aquestes perfeccions, n'inferim un determinat grau, exactament segons l'efecte que examinem; no podem, però, permetre d'inferir o de suposar, per mitjà de regles d'un raonament correcte, d'altres atributs o d'altres graus dels mateixos atributs." (p.184)

Objecció de Hume al discurs de l'amic, a partir de la naturalesa de la relació causal, prèviament analitzada.

5 59. *"It is only when two species of objects are found to be constantly conjoined that we can infer the one from the other; and were an effect presented which was entirely singular and could not be comprehended under any known species, I do not see that we could form any conjecture or inference at all concerning its cause. If experience and observation, and analogy, be indeed the only guides which we can reasonably follow in inferences of this nature, both the effect and cause*
10 *must bear a similarity and resemblance to other effects and causes which we know, and which we have found in many instances to be conjoined with each other. I leave it to your own reflection to pursue the consequences of this principle."* (p.149)

"Tan sols quan dues classes d'objectes es basen en estar sempre conjuminats, podem inferir-ne l'un de l'altre; i si es presentés un efecte que fos del tot únic, i que hom no pogués incloure dins de
15 *cap classe coneguda, no veig com podríem formar alguna conjectura o inferència sobre la seva causa. Si l'experiència, l'observació i l'analogia són realment les úniques guies que podem seguir racionalment en inferències d'aquesta índole, cal que tant l'efecte com la causa tinguin paregut i semblança amb els altres efectes i causes que coneixem i que, en molts de casos, hem trobat conjuntats l'un amb l'altra. Deixo que la vostra pròpia reflexió en tregui les conseqüències."*
20 (p.187)

XVII De la filosofia acadèmica o escèptica

Reflexions entorn de l'escepticisme cartesià

25 60. *"There is a species of scepticism, antecedent of all study and philosophy, which is much inculcated by Descartes and others as sovereign preservative against error and precipitate judgement. It recommends a universal doubt, not only of all our former opinions and principles, but also of our very faculties, of whose veracity, say they, we must assure ourselves by a chain of reasoning deduced from some original principle which cannot possibly be fallacious or deceitful. But neither is there any such original principle which has a prerogative above others that are self-evident and convincing. Or if there were, could we advance a step beyond it but by the use of those very faculties of which we are supposed to be already diffident? The Cartesian doubt, therefore, were it ever possible to be attained by any human creature (as it plainly is not), would*
30 *be entirely incurable, and no reasoning could ever bring us to a state of assurance and conviction upon any subject."* (p.150)

"Hi ha una classe d'escepticisme, anterior a tot estudi i filosofia, que inculquen Descartes i altres, com a primer pal en les rodes de l'error i el judici precipitat. Recomana un dubte universal, no solament de totes les nostres antigues opinions i principis, sinó també de les nostres mateixes
40 *facultats, la veracitat de les quals, diuen, hem de garantir mitjançant un seguit de raonaments deduïts d'algun principi originari que no pot ésser ni fals ni enganyador. No existeix, però, un tal principi originari amb una prerrogativa sobre els altres, els quals són evidents per ells mateixos i convincents; i si existís, no podríem anar més enllà sinó amb l'ajut d'aquestes mateixes facultats, que hom suposa que no són ja de gaire confiança. El dubte cartesià, doncs, si alguna criatura humana el pot assolir (i, evidentment, no pot pas), seria de totes passades incurable, i cap argument no podria dur-nos mai a un estat de seguretat i convicció sobre qualsevol tema."*
45 (p.189-190)

L'escepticisme radical, com a pretès resultat de la investigació de la natura humana.

50 61. *"There is another species of scepticism, consequent to science and inquiry, when men are supposed to have discovered either the absolute fallaciousness of their mental faculties or their*

unfitness to reach any fixed determination in all those curious subjects of speculation about which they are commonly employed. Even our very senses are brought into dispute by a certain species of philosophers, and the maxims of common life are subjected to the same doubt as the most profound principles or conclusions of metaphysics and theology." (p.151)

5 *"Hi ha una altra classe d'escepticisme, consegüent a la ciència i a la investigació, quan hom suposa que els homes han descobert o la condició enterament enganyosa de llurs facultats mentals, o llur manca de competència per a assolir alguna resolució clara en aquells interessants temes que habitualment conrea. Fins i tot una certa classe de filòsofs discuteix els nostres propis sentits, i sotmet al mateix dubte les màximes de la vida corrent, i els principis més profunds o les conclusions de la metafísica i la teologia." (p.190-191)*

La confiança en els sentits i l'existència d'un món extern són creences instintives, no el resultat de cap reflexió.

15 62. *"It seems evident that men are carried by a natural instinct or prepossession to repose faith in their senses, and that without any reasoning, or even almost before the use of reason, we always suppose an external universe which depends not on our perception but would exist though we and every sensible creature were absent or annihilated." (p.152)*

20 *"Sembla evident que un instint o predisposició natural porten els homes a confiar en llurs sentits, i que, sense cap raonament o, àdhuc, gairebé abans de l'ús de raó, sempre creiem en un univers extern que no depèn de la nostra percepció, sinó que existiria, baldament nosaltres i tota criatura sensible estiguéssim absents o haguéssim estat exterminats." (p.191)*

25 63. *"These are the obvious dictates of reason; and no man who reflects ever doubted that the existences which we consider when we say this house and that tree, are nothing but perceptions in the mind and fleeting copies or representations of other existences which remain uniform and independent." (p.152)*

30 *"Vet aquí els dictats obvis de la raó, i ningú que reflexioni no dubtarà mai que les existències que tenim en compte quan diem aquesta casa i aquest arbre, no són més que percepcions en la ment, i fugisseres còpies o representacions d'altres existències, les quals romanen uniformes i independents." (p.192)*

Impossibilitat de provar racionalment que la causa de les nostres percepcions és la realitat externa.

35 64. *"By what argument can it be proved that the perceptions of the mind must be caused by external objects, entirely different from them though resembling them (if that be possible), and could not arise either from the energy of the mind itself or from the suggestion of some invisible and unknown spirit or from some other cause still more unknown to us?" (p.153)*

40 *"¿Per quin argument pot provar-se que les percepcions de la ment han d'ésser causades per objectes externs, del tot diferents a elles encara que semblants (si això és possible), i no podrien sorgir ni de l'energia pròpia de la ment, ni de la influència d'algun esperit invisible i desconegut, ni de qualsevol altra causa que encara ens és més desconeguda?" (p.193)*

45 65. *"It is a question of fact whether the perceptions of the senses be produced by external objects resembling them. How shall this question be determined? By experience, surely, as all other questions of a like nature. But here experience is and must be entirely silent. The mind has never anything present to it but the perceptions, and cannot possibly reach any experience of their connection with objects. The supposition of such a connection is, therefore, without any foundation in reasoning." (p.153)*

50 *"Es tracta d'una qüestió de fet, la que, si les percepcions dels sentits són produïdes per objectes externs, semblants a elles, ¿com s'ha de resoldre aquesta qüestió? Per mitjà de l'experiència, és clar, com totes les altres qüestions d'una natura similar. Aquí, però, l'experiència és i ha de ser*

enterament silenciosa. La ment només té present les percepcions, i possiblement no pot assolir cap experiència de la seva connexió amb els objectes. La suposició, doncs, d'aquesta connexió no té, en el raonament, cap mena de base." (p.193)

5 La vida quotidiana, principal objecció davant l'escepticisme radical, que tan sols pot desenvolupar-se i sostenir-se en l'àmbit reclus de les escoles, lluny de la vida.

66. "The great subverter of Pyrronism, or the excessive principles of scepticism, is action, and employment, and the occupations of common life. These principles may flourish and triumph in the schools, where it is indeed difficult, if not impossible, to refute them. But as soon as they leave the shade, and by the presence of the real objects which actuate our passions and sentiments are put in opposition to the more powerful principles of our nature, they vanish like smoke and leave the most determined sceptic in the same condition as other mortals." (p.158)

15 "El gran subvertidor del pirronisme o dels principis excessius de l'escepticisme és l'acció, les ocupacions i els quefers de la vida corrent. Aquests principis poden prosperar i triomfar a les escoles, on en realitat, és ben difícil, si no impossible, de refutar-los. Però, tan bon punt ells deixen el recer i a causa de la presència dels objectes reals que atien les nostres passions i sentiments, s'acaren amb els més poderosos principis de la nostra natura, s'esvaneixen com el fum i deixen l'esceptic més decidit en la mateixa condició que els altres mortals." (p.199)

20 67. "When he awakes from his dream, he will be the first to join in the laugh against himself and to confess that all his objections are mere amusement, and can have no other tendency than to show the whimsical condition of mankind, who must act and reason and believe, though they are not able, by their most diligent inquiry, to satisfy themselves concerning the foundation of these operations or to remove the objections which may be raised against them." (p.159)

25 "Quan (el pirrònic) es desperti del seu somni, serà el primer a ajuntar la riulla contra ell mateix i a confessar que totes les seves objeccions són simples entreteniments i no poden tenir cap altra inclinació que la de fer palesa la capriciosa condició de la humanitat, la qual ha d'actuar, raonar i creure, mal que no sigui capaç, per mitjà de llur investigació més sol·lícita, de satisfer-se sobre el fonament d'aquestes operacions, ni de fer fora les objeccions que puguin aixecar-s'hi." (P.200)

30 68. "There is, indeed, a more mitigated scepticism or academical philosophy which may be both durable and useful, and which may, in part, be the result of this Pyrrhonism or excessive scepticism when its undistinguished doubts are, in some measure, corrected by common sense and reflection. (...) In general there is a degree of doubt and caution and modesty which, in all kinds of scrutiny and decision, ought forever to accompany a just reasoner." (p.159)

35 "Hi ha, evidentment, un escepticisme més mitigat o filosofia acadèmica que pot ésser alhora durador i útil i que, en part, pot ésser resultat d'aquest pirronisme o escepticisme excessiu, quan el seny i la reflexió corregeixen, en alguna mesura, els seus dubtes poc precisos. (...) En general, hi ha un grau de dubte, prudència i modèstia que, en totes les classes d'investigació i decisió, sempre ha d'acompanyar a un bon raonador." (p.201)

40 69. "Another species of mitigated scepticism (...) is the limitation of our inquiries to such subjects as are best adapted to the narrow capacity of human understanding. The imagination of man is naturally sublime, delighted with whatever is remote and extraordinary, and running, without control, into the most distant parts of space and time in order to avoid the objects which custom has rendered too familiar to it. A correct judgement observes a contrary method and, avoiding all distant and high inquiries, confines itself to common life and to such subjects as fall under daily practice and experience, leaving the more sublime topics to the embellishment of poets and orators or to the arts of priests and politicians." (p.160)

50 "Una altra espècie d'escepticisme mitigat (...) és la limitació de les nostres investigacions als temes més ben adaptats a la poca capacitat de l'enteniment humà. La imaginació de l'home és

5 *naturalment sublim, es complau amb tot allò que és remot i extraordinari, i corre, sense control, cap a les parts més distants de l'espai i el temps, per tal d'evitar els objectes que el costum ha convertit en massa coneguts. Un judici correcte observa el mètode contrari, i en evitar les investigacions més allunyades i altes, les confina dins la vida corrent i dins els temes que les baixen a la pràctica i l'experiència diàries, bo i deixant els temes sublims per a ornament de poetes i oradors o per a les arts dels clergues i els polítics." (p.202)*

10 Quantitats i nombres, únics objectes de coneixement susceptibles de demostració. Crítica de la metafísica racionalista. Qualsevol altre objecte de coneixement ha d'estar fonamentat en l'experiència (creença).

70. *"It seems to me that the only objects of the abstract sciences, or of demonstration, are quantity and number, and that all attempts to extend this more perfect species of knowledge beyond these bounds are mere sophistry and illusion. (...)*

15 *All other inquiries of men regard only matter of fact and existence, and these are evidently incapable of demonstration. Whatever is may not be. No negation of a fact can involve a contradiction." (p.161)*

20 *"Em sembla que els únics objectes de la ciència abstracta o de la demostració són la quantitat i el nombre, i que tots els intents d'estendre aquesta classe més perfecta de coneixement més enllà d'aquells límits, són pura sofisteria i il·lusió. (...)*

Totes les altres investigacions dels homes esguarden només qüestions de fet i d'existència, les quals són, a ulls veients, impossibles de demostrar. Tot el que és pot no ésser. Cap negació d'un fet pot implicar una contradicció." (p.203)

25 Allò que no pot ser demostrat (nombres) ni experimentalment recolzat (qüestions de fet), no pot ser objecte de coneixement. Rebuig radical de la metafísica especulativa.

71. *"When we run over libraries, persuaded of these principles, what havoc must we make? If we take in our hand any volume -of divinity or school metaphysics, for instance- let us ask, Does it contain any abstract reasoning concerning quantity or number? No. Does it contain any experimental reasoning concerning matter of fact and existence? No. Commit it then to the flames, for it can contain nothing but sophistry and illusion." (p.163)*

30 *"Si convençuts d'aquests principis donem un cop d'ull a les biblioteques, ¿quins estralls caldrà que fem? Si agafem, per exemple, algun volum de teologia o de metafísica escolàstica, preguntem-nos: ¿és que conté algun raonament abstracte sobre la quantitat o el nombre? No. ¿És que conté algun raonament empíric sobre els fets i l'existència? No. Confieu-lo llavors a les flames, car no pot contenir més que sofisteria i il·lusió." (p.205)*